

mr Svetlana Janković, potpukovnica u penziji

UPOTREBA VOJSKE U SPREČAVANJU ZARAZE KOVID-19

*Šta je misija vojske u mirnodopskim uslovima;
Vreme je za novi NAP*

Suvereno je pravo svake države da primeni način i resurse kojima će reagovati u slučaju prirodnih ili ljudskim faktorom izazavnih nesreća, pa tako i u slučaju kada je na sceni pandemija Covida-19. Većina država će, pre svega, iskoristiti sve nadležne i raspoložive civilne resurse, pa tek u njihovom nedostatku ili nemogućnosti efikasnog odgovora posezati za drugim opcijama. Primer takvog odgovora predstavljaju većina država članica NATO-a.

Sve vojske u svetu su angažovane od strane država u prirodnim nesrećama (poplave, zemljotresi, epidemije), bilo da su države članice NATO ili su izvan vojnih saveza. Različiti su jedino mehanizmi donošenja takve odluke zavisno od ustavnih ili zakonskih okvira u svakoj državi ponaosob, a potom diferencira se i realizacija samih odluka (vreme, prostor-mesto, način korišćenja postojećih resursa). Znači u sprezi su politička odluka i postojeći kapaciteti vojske.

Pripadnost bilo kom savezu, na osnovu postojećih iskustava nema mnogo uticaja, što pokazuju i sadašnji događaji (primer Crne Gore kao članice NATO i Srbije ili BiH koje nisu članice).

Moderni doktrinarni pristupi oružanih snaga za situacije vojnih neratnih operacija podrazumevaju jačanje sposobnosti za civilno-vojnu saradnju i operacije koje angažuju vojne resurse prikladne konkretnoj nepogodi. Prednosti vojske za angažovanje u svim situacijama u odnosu na ostale snage su bolja organizovanost i mobilnost, a poseduju i obučene i disciplinovane pripadnike sa velikim brojem veština. Tako, u slučaju Covida-19, određeni logistički (transportni, sanitetski, intendantski...) i specijalistički (sredstva biološko-hemijska zaštite) kapaciteti oružanih snaga su veoma vidljivi i dobrodošli.

Deo javnosti u Srbiji, a čini se i u ostalim zemljama u okruženju uvek negoduje, bez obzira koja je odluka državnih organa u pitanju, pa tako i ova zbog korišćenja vojske ispred bolnica i na granicama. Ponekad je to produktivno, a ponekad ne, zavisno od situacije. No, kada je bezbednost, ovog puta zdravstvena u pitanju negodovanje nije svrsishodno, odnosno može remetiti predviđenu strategiju.

Postavlja se pitanje zašto stanovnici nisu negodovali 2014. godine, kada je vojska pomagala u prevenciji i saniranju posledica poplava u Srbiji? Da li su stanovnici Zagreba negodovali kada im je vojska po-

mogla prilikom raščišćavanja grada kod nedavnog martovskog zemljotresa? Uostalom, da ne zaboravimo da svaka vojska, pa i Vojska Srbije¹ ima svoje misije², a jedna od njih uključuje tu mogućnost – podršku civilnim vlastima u suprotstavljanju pretnjama bezbednosti - naravno u skladu sa Ustavom Republike Srbije (član 139.) i Zakonom o vojsci. A upravo Zakon o vojsci, član 2, predviđa da predsednik Republike ili ministar odbrane po ovlašćenju predsednika Republike, može odlučiti da Vojska Srbije nadležnom državnom organu, odnosno organizaciji, organu autonomnih pokrajina i organu jedinica lokalne samouprave, na njihov zahtev, pruži pomoć radi zaštite života i bezbednosti ljudi i imovine, zaštite životne sredine ili iz drugih razloga utvrđenih zakonom. U uređenim društvima ovo je sasvim dovoljan argument.

Zbog informacije da je na desetine pripadnika vojske Srbije pozitivno na COVID-19, odmah se postavilo i pitanje, da li neko treba snositi odgovornost zbog toga. Odgovor je jasan, ukoliko je u primeni propisanih procedura došlo do propusta, svakako da počinoci treba da odgovaraju za činjenje ili možda nečinjenje. Ipak u ovim specifičnim, i ne do kraja definisanim uslovima, čija je promena dinamike svakodnevna, često se procesi ne realizuju do kraja, preplavljeni novim procesnim radnjama, koji tako jedni druge preklapaju. Nisam sigurna da će se to i desiti, ali želim da verujem da ima dovoljno savesti.

I na žalost još uvijek u mnogim državama kada vojska izlazi na ulice to se gleda kao politička nestabilnost, a naoružana vojska i vojna sredstva stvaraju osjećaj nelagode. Naravno podrazumeva se (ali nije uvek tako) vojska se nikada, pa tako ni u slučaju prirodnih nesreća, ne bi smela upotrebljavati kao sredstvo demonstriranja vlasti i sile. Takođe, vojska ne sme biti sredstvo izražavanja političkih razmirica, koje mogu dovesti do izbegavanja njene upotrebe kada i gdje je to neophodno.

I naravno na kraju podsećanje na rodnu dimenziju i dvadeset godina Rezolucije 1325. Deluje da nije povezano, naročito ne sa ovom pandemijom, ali... podsetimo se UNDP Izveštaja o ljudskom razvoju iz 1994.godine koji konstatuje da je lista pretnji ljudskoj bezbednosti prilično duga i da se većina može svrstati u neku od sedam podkategorija ljudske bezbednosti (ekonomska, bezbednost u pogledu hrane, zdravstvena bezbednost, ekološka bezbednost, lična bezbednost, bezbednost zajednice i politička bezbednost). Vreme je da se na svetskom nivou donese nova rezolucija, nakon onih šest (ili osam) posle 2000. godine, a u Srbiji vreme je da se pokrenu procesi za novi NAP za primenu Rezolucije 1325 i ostalih posle nje uključujući i predloženu. Neophodno je da se u njima poseban akcenat stavi na revidiran koncept ljudske bezbednosti, odnosno na bezbednost žena i devojčica u uslovima vanrednih opasnosti kao što je KOVID-19 pandemija.

¹ Vojska Srbije se može upotrebiti u miru, **vanrednom stanju (član 87 i 88 Zakona o odbrani)** i ratnom stanju, u skladu sa zakonom i odlukama nadležnih državnih organa.

² Misije Vojske Srbije su:

- Odbrana Republike Srbije od oružanog ugrožavanja spolja
- Učešće u izgradnji i očuvanju mira u regionu i svetu
- **Podrška civilnim vlastima u suprotstavljanju pretnjama bezbednosti.**